

Предстоящи развития, свързани с платежните и сетълмент системи

Нина Стоянова
Подуправител на БНБ,
ръководещ управление "Банково"

Платежните и сетълмент системи в България продължават своето развитие, което има за цел, както въвеждане на съвременни технологични решения и гарантиране сигурността на платежния процес, така и подготовка за въвеждане на еврото в България.

Българската народна банка (БНБ), банките и платежните системи – участници в българския национален системен компонент (TARGET2-BNB) на системата за големи плащания в евро TARGET2, работят активно, за да се присъединят към новата консолидирана платформа за TARGET услуги. Тя ще обединява на техническо и функционално ниво платежната система TARGET2, платформата за сетълмент на ценни книжа TARGET2-Securities (T2S) и услугата за незабавни преводи в евро TIPS, а от м. ноември 2023 г. и единна Система за управление на обезпечения на Евросистемата (ECMS – Eurosystem Collateral Management System). Стартирането на консолидираната платформа в реална среда е планирано за 20 март 2023 г. Внедряването на новата платформа е продиктувано от технологичните иновации в сферата на плащанията, регулаторните изисквания и променящите се нужди на участниците. Промените ще позволят използване на съобщения ISO 20022, на хармонизиран интерфейс за достъп и на общи компоненти по отношение на всички TARGET услуги и ще доведат до модернизирани системи и подобряване на тяхната обща ефективност и сигурност.

В допълнение, в началото на тази година бе реализиран проектът за миграция на клиентските кредитни преводи в левове към стандартите на Единната зона за плащания в евро (SEPA). По този начин обработката на тези плащания премина от сетълмент, извършван в определен момент три пъти дневно към сетълмент през целия ден, в рамките на един час. Така, на практика клиентските преводи в левове вече изпълняват техническите и бизнес изисквания на стандартите за SEPA преводи, които се прилагат и за плащанията в еврозоната. Друг важен проект, който стартира през миналата година и вече е в реална фаза, е за изпълнение на незабавни плащания в левове, при които трансакциите биват извършвани в рамките на 10 секунди, 365 дни в годината, 24 часа в денонощието, като близо 2/3 от клиентските сметки в България са вече достъпни за незабавни плащания. Крайният срок за миграция към новата платформа за незабавни плащания в левове е м. април 2023 г. Успешната реализация

на тези проекти и широкото участие на банковата общност в тях са предпоставки за безпроблемна бъдеща миграция на всички клиентски плащания към плащания в евро, съобразно стандартите, приложими в еврозоната.

Българската народна банка, като регулатор и оператор на системния компонент TARGET2-BNB, оказва необходимото съдействие на “БОРИКА” АД в процеса на подготовка на оперираните от дружеството платежни системи за въвеждане на еврото и осигуряване на пълна достижимост за банките при изпълнение на SEPA клиентски плащания в евро през системата BISERA7-EUR. През м. октомври 2022 г. се проведе работна среща на подгрупа “Платежни системи и доставчици на платежни услуги”¹, на която БНБ и “БОРИКА” АД разясниха въпроси, свързани с развитието на платежните системи в страната, в контекста на бъдещото въвеждане на еврото.

С цел подготовка и организация на миграцията на плащанията в публичния сектор в страната към стандартите на SEPA е създадена междуведомствена работна група, която провежда регулярни срещи. Проектът обхваща широк кръг от задачи, свързани с дефиниране структурата на бюджетните плащания в ISO 20022 формат, сетълмент на бюджетните преводи в новата платформа на БИСЕРА6 за плащания в левове, базирана на схемата за SEPA кредитен превод (SCT) на Европейския платежен съвет, оптимизиране на процесите на централизация на бюджетни средства, промени в системата СЕБРА и информационния обмен в нея и други.

Промените в платежните нареждания и начина на обработка на преводи от към бюджета ще засегнат банковата общност, бюджетните разпоредители и общините. Предвижда се повишаване максималния праг на преводите, обработвани през БИСЕРА6 от 100 000 на 500 000 лв., а на по-късен етап и пълното му отпадане, в съответствие с изискванията на SEPA, където платежните системи нямат лимит на стойността на обработваните нареждания за превод. При отпадане на този праг за трансакциите, през платежните системи за големи плащания в лева (RINGS) и евро (TARGET2-BNB) на практика ще продължат да се обработват предимно междубанкови кредитни преводи и заявки за сетълмент, подавани от участващите платежни системи и системи за сетълмент на ценни книжа.

По отношение на системите за сетълмент на ценни книжа в страната се подготвят промени, съобразно предвидените в Националния план за въвеждане на еврото в Република България² мерки и дейности, и по-конкретно, присъединяване на Депозитаря на ДЦК в БНБ (ДДЦК) и Централен депозитар АД (ЦД АД) към TARGET2-Securities. През м. септември 2022 г. бе проведен разяснителен семинар с банките-участници в ДДЦК във връзка с дейностите по проекта за присъединяване към T2S.

TARGET2-Securities предлага общоевропейски сетълмент – паричен и на ценни книжа, с пари в централна банка. По този начин българските ценни книжа ще имат една по-добра достъпност за инвеститорите от Европейския

съюз (ЕС). Платформата T2S предоставя хармонизирани и стандартизирани услуги за сетълмент на принципа доставка срещу плащане (DvP), на брутна база в реално време. Към момента 20 европейски централни депозитаря използват T2S. В съответствие с графика на ЕЦБ е предвидено ДДЦК да се включи в T2S през следващия миграционен прозорец – през м. септември 2023 г., заедно с “Централен депозитар” АД и още 3 депозитаря от ЕС. След м. ноември 2023 г. само ценни книжа в T2S ще могат да се използват като обезпечения по основните операции по рефинансиране на Евросистемата, ако отговарят на съответните критерии. Предвидена е връзка между T2S и ECMS, а паричните средства по тези операции ще бъдат сетлирани по сметките в новата платформа за TARGET услуги.

Съгласно изискванията на ЕЦБ за присъединяване към T2S, ДДЦК и ЦД АД приключиха подготовката на самооценките на своите системи и бизнес процеси. През настоящото четвърто тримесечие на 2022 г. е планирано и подписването на Рамкови споразумения за участие (T2S Framework Agreement). В съответствие с графика на Евросистемата за тестване и включване на нови депозитари в T2S, тестовите с депозитарите следва да започнат през м. декември 2022 г., а тестовите с участието на банките – през второто тримесечие на 2023 г.

Първоначално участниците в ДДЦК ще бъдат включени в T2S като индиректни участници (Indirectly connected party) и ще продължат да изпращат инструкциите за сетълмент на ДЦК към оперираната от ДДЦК система, които, след валидиране и стиковане, ще бъдат изпращани към T2S. По този начин комуникацията между ДДЦК и участниците в него ще се запази непроменена и това няма да наложи промени в оперираните от участниците вътрешни системи за ДЦК. Ангажимент на ДДЦК ще бъде комуникацията с T2S чрез съобщения в XML формат (ISO 20022), съгласно изискванията на платформата.

За сетълмента на сделките с ценни книжа в T2S, ДДЦК ще открие за участниците си сметки за ДЦК в T2S. Участниците в ДДЦК следва да осигурят ликвидност по специални парични сметки в T2S (Dedicated Cash Accounts, T2S DCA), открити при БНБ или при друга централна банка в платформата за TARGET услуги. Достъпът до T2S ще се извършва през единния портал на пазарните инфраструктури на Евросистемата (Eurosystem Single Market Infrastructure Gateway, ESMIG), който ще се използва за консолидираната платформа за TARGET услуги.

В заключение, следва да бъде отбелязано, че промените у нас съответстват изцяло на тенденциите в Европа към развитие на хармонизирана и интегрирана финансова и платежна инфраструктура, базирана на общи стандарти и инструменти. Интензивно протичащите процеси, координирани с всички пазарни участници, са предпоставка за реализиране на необходимите промени в платежните системи и преминаване към сетълмент на всички плащания в евро при присъединяване на страната към еврозоната.

1. Създадена към работна група “Пари, платежна инфраструктура и кредитни институции”, съгласно Постановление № 168 на МС от 03.07.2015 г. (изм. – ДВ, бр. 26 от 2021 г., в сила от 30.03.2021 г.)

2. Приет от Министерския съвет на 27 май 2022 г.

Ръст на клиентските активи, управлявани от доставчиците на инвестиционни услуги

Дияна Митева
Председател на Фонд за
компенсиране на инвеститорите

Последните години бележат значително повишаване на интереса към инвестиционните услуги, предлагани от инвестиционни посредници, банки и управляващи дружества.

Наблюдава се тенденция на постоянно нарастване на броя на клиентите, подлежащи на компенсация от Фонда за компенсиране на инвеститорите, както и на техните активи. Към 30.06.2022 г. защитените клиенти на инвестиционни посредници, банки и управляващи дружества са 194 049, а притежаваните от тях активи са 5,2 млрд. лв. В сравнение с края на 2021 г., увеличението е съответно с 3% при клиентите и 10% при активите. Ако погледнем в по-далечното минало и сравним пазара с годините преди световната финансова криза, най-високата стойност тогава на защитените от Фонда активи бе 2,5 млрд. лв. през 2008 г. Тази стойност бе достигната отново едва през 2020 г. и от тогава досега бележи значително покачване.

Една от причините за тази тенденция бе продължителният период на много ниски лихвени нива по депозитите през последните 6 години, особено от 2020 г. насам. От средата на 2022 г. в резултат на паричната политика на централните банки, започна корекция на пазара, отрицателната лихва остана в миналото и очакваме да видим дали и как това ще се отрази на сумата на защитените от Фонда клиентски активи.

Освен при подлежащите на защита активи, ръст се наблюдава и при останалите управлявани клиентски активи, които достигат 38,4 млрд. лв. към края на м. юни. За поредна година се запазва тенденцията най-много клиентски активи да се управляват от банките - 69% от защитените и 80% от незащитените активи.

През 2021 г. УС на Фонда започна обсъждане на евентуални промени в законодателството на Фонда, които в средата на 2022 г. бяха финализирани и представени на Комисията за финансов надзор за обсъждане. В предложения законопроект са взети предвид повечето от разпоредбите на действащия закон, но същевременно се предвиждат промени в размера на предоставяната компенсация, начинът на изчисляване на годишните вноски към Фонда, таргетираното ниво на наличните средства, финансирането на Фонда и др. Предложението изхожда от опита на Фонда, който той натрупа през 17 години съществуване, но също и от променената пазарна среда, като са заимствани и добри чуждестранни практики в сферата на компенсирането на инвеститорите.

От началото на 2017 г. УС на Фонда отговаря и за управлението на Фонда за реструктуриране на инвестиционни посредници (ФПИП), който не

е самостоятелно юридическо лице. Основната дейност на ФПИП е да финансира прилагането на предвидените в законодателството инструменти за оздравяване и реструктуриране на инвестиционни посредници, които имат пълен лиценз за предоставяне на инвестиционни услуги. За да изпълнява основната си дейност, ФПИП събира вноски от задължените инвестиционни посредници, чиито размер се определя всяка година от КФН в качеството ѝ на орган за реструктуриране на инвестиционни посредници. Към 30.06.2022 г. набраните във ФПИП средства са общо в размер на 216 хил. лв. До момента не е задействана процедурата по реструктуриране на инвестиционни посредници, поради което не се е наложило използване на средства от ФПИП.

През 2022 г. участниците във Фонда (инвестиционни посредници, банки-инвестиционни посредници и управляващи дружества) внасят по-ниска вноски по финансовите инструменти, чийто размер бе намален от Управителния съвет на 0,03% (при 0,05% през предходните 12 години), а размерът на вноската по подлежащите на компенсация парични средства бе запазен на нивото от последните пет години – 0,25%. Основните мотиви за намаляване на размера на вноската по ФИ са достигнатият значителен размер на средствата на Фонда и високата степен на покритие на средствата на Фонда в случай на изплащане на компенсация.

Събраните във Фонда средства, основната част от които се формират от годишни вноски на участниците, се използват за изплащане на компенсация на инвеститорите във финансови инструменти, клиенти на инвестиционни посредници, банки и управляващи дружества. Размерът на компенсацията за всеки инвеститор, която изплаща Фондът, е 90% от стойността на вземането, но не повече от 40 000 лв. Към 30 юни 2022 г. събраните във Фонда средства за целите на изплащането на компенсация са на сума 20,275 млн. лв. Тази сума е основно инвестирана в ДЦК.

Към 30.06.2022 г. във Фонда участват 35 инвестиционни посредника (ИП), 17 банки-инвестиционни посредници (Б-ИП) и 3 управляващи дружества (от общо 32 УД в страната).

Фондът поддържа ефективната комуникация с участниците и с всички заинтересовани лица. Осъществява и постоянен информационен обмен с други системи за защита на инвеститорите от ЕС с цел усъвършенстване на дейността в съответствие с най-добрите практики. В тази връзка е активен участник в срещи на европейските системи за защита на инвеститорите и допринася за международното сътрудничество и развитие на изследванията в областта.

Българският капиталов пазар вече е част от европейското семейство на TARGET2-Securities

Васил Големански
Изпълнителен директор на
“Централен Депозитар” АД

Централен депозитар АД се присъедини към мрежата от над 20 европейски депозитари на ценни книжа, които използват платформата T2S за сетълмент в евро

На 18 октомври 2022г. Централен депозитар АД и Европейската централна банка подписаха рамково споразумение за присъединяване към T2S след година ползотворно сътрудничество между експертни екипи на двете институции. Точна дата за миграцията на Централен депозитар АД и официалния старт на оперативна дейност в T2S ще бъдат определени след допълнителен анализ и след приключването на серия от тестове за готовност на системите.

Присъединяването на Централен депозитар АД към T2S е важна стъпка за продължаващата интеграция на паневропейския капиталов пазар, макар да не е по естество пряко обвързано с приемането на еврото в България. Очакванията са, че Централен депозитар АД официално ще може да предложи сетълмент в евро чрез T2S за емисии в евро до края на 2023г., а като втора стъпка, към T2S ще бъдат прехвърлени всички останали инструменти след присъединяването на България към еврозоната.

Какво е T2S?

T2S е модерна, технологична платформа за сетълмент на ценни книжа, която се поддържа от Евросистемата и администрира от ЕЦБ. В платформата участват над 20 европейски държави, като T2S предоставя възможност за сетълмент в евро и датски крони, достъпни за всички пазарни участници.

Развитието на платформата, като част от TARGET услугите на ЕЦБ, е свързано с редица важни инициативи на Европейската комисия. За да бъдат допуснати до T2S, кандидат-депозитарите минават през дълга и комплексна процедура, с която демонстрират изискуемото ниво на готовност и съвместимост на системите.

Какви са ползите от T2S?

T2S полага основите на единен пазар за сетълмент на ценни книжа в Европа и по този начин допринася за засилването на интеграцията на европейските финансови пазари. От гледна точка на инвеститорите, T2S улеснява инвестициите в ценни книжа в други страни от ЕС, като се ръководи от единни правила и съществено намалява разходите за трансграничен сетълмент. Банките, които се доверят на Централен депозитар АД за участие в T2S, могат да се възползват от обединяването на обезпечения и ликвидности, което позволява по-голяма гъвкавост при

предоставянето на услуги. Ползи има и за целия българския капиталов пазар, защото членството в T2S увеличава качеството на общата пазарна инфраструктура, намалява риска и повишава финансовата стабилност в страните-участници в T2S.

Какво предстои?

В допълнение, би следвало да се каже, че чрез присъединяването към T2S на Централен депозитар АД значително ще се повиши свързаността на българския капиталов пазар с европейските капиталови пазари, на изключително приемлива цена. Също така, се създават възможности за големите международни финансови институции и глобални попечители, които са директни участници в T2S, по същият директен начин да получат достъп до клиринг и сетълмент инфраструктурата на българския капиталов пазар.

Договорената възможност за присъединяване на Централен депозитар АД към T2S е на два етапа: първо емисиите финансови инструменти деноминирани в евро и след това всички останали емисии при приемане на България в еврозоната. Така ще имаме един плавен преход откъм сетълмент на българските финансови инструменти към сетълмент в T2S. Създава се възможност дори и преди приемане на България в еврозоната български финансови инструменти да получат достъп до европейски пазари.

Важна част от проекта е процесът на разплащане по сделките с предмет на сетълмент в T2S, който се извършва през централните банки, в случая - БНБ. Поради това, в този проект ключово участие има БНБ, в качеството си на Централна банка в T2S. Това поставя на ново ниво взаимодействието между Централен депозитар АД и БНБ във всеки един етап от проекта.

В момента се подготвя подробен план за всички дейности по проекта за присъединяване към T2S. През първата половина на 2023г. се предвиждат детайлни презентации, обучения и тестове с всички участници на капиталовия пазар. След като бъдат съгласувани с T2S и БНБ тези планове - в частта им, която се отнася до пазарните участници, те ще бъдат публично оповестени.

КРАТКА ИНФОРМАЦИЯ

■ През м. юли УС на АББ одобри кандидатурите на г-жа Мирослава Зафирова от Българска банка за развитие и г-жа Велислава Петрова от Търговска банка Д за включване в листата на представители на АББ за членове на Помирителната комисия за платежни спорове. Комисията функционира съгласно Закона за платежните услуги и платежните системи, като с тях листата на АББ включва 15 представители.

■ През м. септември беше проведено годишно редовно Общо събрание на съдружниците на “Международен банков институт” ООД. В следствие на напускане на дружеството на съдружник Висше банково училище, Франция и поемане на дяловете от АББ /3 от общо 29/, дружеството беше преобразувано в ЕООД, като едноличен собственик на капитала остава АББ.

По време на Общото събрание беше взето решение за продължаване на мандата на управителите – г-жа Диана Митева, председател на УС на АББ, г-жа Петя Димитрова - член на УС на АББ и г-жа Мария Георгиева, директор на МБИ.

■ През м. септември УС на АББ избра двама нови членове на Националната спомагателна организация /NASO/ в АББ, създадена съгласно изискванията на Европейския платежен съвет. Към досегашните двама членове на състава се присъединиха г-н Радослав Даскалов от Юробанк България АД - член на Комитета по платежни системи към УС на АББ и настоящ представител на АББ в Работната група по еволюция на SEPA схемите към Европейския платежен съвет /ЕПС/ и г-жа Елеонора Христофорова - юрисконсулт на АББ.